

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עופדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

[משנה] (4) נפל לפניו מקול הכרייה חייב / לאחריו מקול הכרייה פטור.

כעת הגמרא מבארת מדוע ישנו הבדל אם נפל לפניו או לאחריו. ויבאר בזה שני ביאורים: אחד לפי רב הסובר שהחייב של בור היינו דווקא מחמת ההבל אך לא מחמת החבטה, והשני לפי שמואל הסובר שגם על החבטה חייב.

א. רב- בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו.

בין לפניו ובין לאחריו נפל בבור, כדלהלן:

לפניו - לפניו ממש על פניו נפל ומת מחמת ההבל.

לאחריו - אחריו ממש ומת מחמת החבטה וסובר קרקע עולם הזיקתו.

ב. שמואל- שמואל לטעמיה דאמר להבלו וכל שכן לחבטו.

לפי זה הוא מברר שלפניו היינו שנפל לתוך הבור, ולאחריו שנפל חוץ לבור – כדלהלן:

לפניו – בבור, בין מלפניו בין מלאחריו.

לאחריו - מקול הכרייה כגון דנתקל בבור ונפל לאחריו הבור חוץ לבור.

איתיביה בבור בין לפניו בין לאחריו חייב - תיובתא דרב?

להלן שלושה ביאורים כיצד לבאר זאת:

1. אמר רב חסדא-

מודה רב בבור ברשותו דחייב - משום דאמר ליה ממה נפשך: אי הבלא מית, הבלא דידך הוא, אי בחבטא מית, חבטא דידך הוא.

2. רבה אמר הכא במאי עסקינן במתהפך והיינו דנפל אפיה וטרם שנפל לקרקעית הבור ואתהפין ונפל אגביה, דהבלא משעת הנפילה עד סמוך לקרקעית הבור דאהני ביה אהני ביה.

3. רב יוסף-

אמר הכא בנזקי בור בשור עסקינן – שור נכנס לחצר הניזק שלא ברשות, שלא הפקיר לא רשותו ולא את בורו ונפל לבור והבאיש את מימיו - דלא שנא לפניו, ולא שנא לאחריו, מיחייב.

נפל לפניו מקול הכרייה

תני רב חנניה לסייעי לרב-

ונפל עד שיפול דרך נפילה דהיינו שרוב הבהמות נופלים על פניהם, מכאן אמרו נפל לפניו מקול הכרייה, חייב. לאחריו מקול הכרייה, פטור. וזהו זה בבור.

הברייתא הזאת דיברה במקרה שהיה בור כרוי ועומד, ובעל הבור שכר שכיר (כורה) לתקנו, והשכיר אינו מתחייב בנזקים מכיוון שרק גרם לשור ליפול, והיינו גרמא בעלמא שפטור. הגמרא מנסה להבין איך יתכן לחייב את בעל הבור אם הוא לא גרם את הנזק, ומסיקה שישנה מחלוקת תנאים, ובאמת לפי רבנן פטור והברייתא הזאת כשיטת רבי נתן.

אמר מר נפל לפניו מקול הכרייה, חייב.

(קושיה) ואמאי נימא כורה גרם ליה?

(תירוץ) הא מני רבי נתן היא, דאמר בעל הבור הזיקא קא עביד והיינו שנמצאת בתוך שלו, וכל היכא דלא אפשר לאשתלומי מהאי מכוורה, משתלם מהאי בעל הבור.

דתניא שור שדחף את חברו לבור.

א. [ת"ק] בעל השור חייב, בתם חצי נזק ובמועד נזק שלם, בעל הבור, פטור

– הם סוברים דאזלינן בתר מעיקרא ובעל השור חייב בכלו. ה"ה במתניתין סוברים

שבעל הבור פטור.

ב. רבי נתן - אומר בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה.

הגמרא מקשה שישנה ברייתא נוספת בדעת רבי נתן שסותרת את זאת.

(קושיה) והתניא רבי נתן אומר בעל הבור משלם ג' חלקים ובעל השור רביע.

(תירוץ) הא בתם הא במועד, ממה נפשך: אם נחשב ששניהם עשו את כל הנזק, מכיוון שעשו ביחד אזי כל אחד משלם חצי, ואם נחשב שכל אחד עשה חצי נזק, לכן כל אחד משלם

מה שהזיק.

ובתם מאי קסבר?

להלן הגמרא מחשבת את הברייתא בשתי בחינות והיינו א. להחשיב את בעל השור ובעל הבור שכל אחד עשה את כל הנזק, מכיוון שלכל אחד בנפרד יש כוח להזיק בכלו, או להחשיב שהם עשו כל הנזק בשותפות ולכן כל אחד עשה חצי נזק.

אי קסבר האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד - האי משלם פלגא והאי משלם פלגא?

ואי קסבר האי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד- בעל הבור משלם פלגא ובעל השור רביע ואידך ריבעא מפסיד הניזק.

1. לעולם קסבר האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד-

ודקא קשיא לך לשלם האי פלגא והאי פלגא?

משום דאמר ליה בעל השור לבעל הבור 'שותפותאי מאי אהניא לי' הרי בלי

השתתפותך היית חייב חצי, ועכשיו שהזקנו ביחד אז אני אשלם חצי!

2. איבעית אימא - לעולם קסבר האי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד-

ודקא קשיא לך בעל הבור משלם פלגא ובעל השור משלם רביע ואידך ריבעא נפסיד?

משום דאמר ליה בעל השור הניזק לבעל הבור 'אנא תוראי בבירך אשכחיתיה, את קטליתיה בתוך שלך מצאתי, מאי דאית לי לאשתלומי מהיך בעל השור

משתלמנא, מאי דלית לי לאשתלומי מהיך, משתלמנא ממך [מכיוון שגמר ההזק

היה בבור דומה כאילו עשאו כולו – תוס'].

אבן ע"פ הבור ובא שור ונתקל בה ונפל בבור

אמר רבא הניח אבן ע"פ הבור כרויה ובא שור ונתקל בה ונפל בבור - באנו למחלוקת ר' נתן ורבנן דהיינו רבנן מחייבים את בעל האבן בלבד משום בור ולרבי נתן

חולקים – והחידוש הוא מהו דתימא התם הוא דאמר בעל הבור לבעל השור 'אי לאו בירא דידי תורא דידך הוה קטיל ליה' אבל הכא מצי א"ל בעל אבן לבעל הבור 'אי לאו בירא דידך אבנא דידי מאי הוה עבדא? אי הוה מיתקל בה הוה נפל וקאי

'קמ"ל: דאמר ליה אי לאו אבן לא הוה נפיל לבירא.

[עד כאן דף נג עמוד א]

איתמר שור הדיוט ושור פסולי המוקדשין שנגחו ביחד שור אחר.

להלן שתי לישנות בדעת אבוי ורבינא כמה הם מחייבים לבעל השור לשלם, וכיצד הגמרא מחלקת את דבריהם. הכלל הוא: אם שור ההדיוט הוא תם: לרבנן משלם רביע נזק ושאר מפסיד, לפי רבי נתן משלם חצי נזק. ובמועד, לרבנן משלם חצי נזק ולרבי נתן נזק שלם.

לישנא קמא

א. אבוי משלם ח"נ.

ב. רבינא אמר משלם רביע נזק.

1. הא והא בתם - הא כרבנן שיש לו שותף בו, אז משלם את חלקו והשאר הניזק

מפסיד והא כרבי נתן שסובר דבליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי, וכיוון

ששור המוקדשים פטור אזי בעל השור משלם.

2. איבעית אימא הא והא כרבנן –

הא בתם הא במועד,

איכא דאמרי- להלן לישנא בתרא:

א. אבוי אמר ח"נ.

ב. רבינא אמר כוליה נזק.

1. הא והא במועד - הא כרבנן והא כר' נתן.

2. איבעית אימא - הא והא כרבי נתן.

הא במועד והא בתם.

בשור שדחף חברו לבור הבור כוליה הזיקא עבד כדאמר את קטליתיה דבבירך אשכחית' ולכך מאי דלית לי לאשתלומי מיניה משתלמנא מינך וזחר בו ר"י מפירוש זה דא"כ מועד לר' נתן אמאי משלם מחצה כי היכי דמהני שותפות לבור שאין הבור משלם אלא חצי ממה שהזיק

כמו כן יועיל שותפות הבור לשור ולא ישלם השור מחצה ובתם נמי איכא להקשות אמאי משלם רביע ע"כ נראה דבור נמי פלגא נזקא עבד ומשום שגמר ההיזק ודומה כמי שעשאו כולו אמרינן

כי ליכא לאשתלומי מבעל השור משתלם מבעל הבור:

ק"ט תוספות ד"ה שמואל לטעמיה דאמר להבלו וכו"ש לחבטו. וא"ת דלמא כי מחייב בחבטו היינו כשנתקל בבור אבל הכא הכרייה גרם לו ליפול וגם נחבט בקרקע עולם בהא הוה פטור וי"ל דשפיר הוי לטעמיה דאשכחן דמחייב בחבטה כשנחבט על ידי מעשיו:

ק"פ תוספות ד"ה לעולם קסבר האי פלגא נזקא כו' אנא תוראי בבירך אשכחיתיה. וא"ת כוון

דפלגא נזקא עבד מה סברא היא זו דמשום דאשכחיה בבור משלם יותר ממה שהזיק והיה

חצה ר"י לפרש דה"ק האי פלגא הזיקא עביד בעלמא כגון בשני שוורים שהזיקו אבל הכא

סיכום הדרה היומית

שקלא וטריא

בבא קמא נג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

שור ואדם שדחפו לבור

- אמר רבא שור ואדם שדחפו קפט** דבר אחד לבור – ונמצאו שלושתם שותפים בנזק. להלן הגמרא תחשב זאת על מספר עניינים על מי מוטל לשלם לפי שיטת רבי נתן שלא הולך אחר הדחיפה בלבד.
- לענין נזקין כולן חייבין** – כגון אם נפל שם אדם והופחת דמיו. אפילו בעל הבור חייב, שהפטור של 'שור' ולא אדם, פוטר כשמת בלבד.
- לענין ארבעה דברים ודמי ולדות- אדם חייב,**
- ושור ובור פטור** – שכתוב 'איש בעמיתו' ולא שור (בור) בעמיתו. ולגבי וולדות כתוב 'אנשים' ולא שוורים (ובור).
- לענין כופר ושלישים של עבד** אם מת- שור חייב-היינו במועד. אדם ובור פטורים.
- לענין כלים, ושור פסולי המוקדשין** שדחפו אותו לתוך הבור - אדם ושור חייבין.
- ובור פטור - אמר קרא** לגבי בור והמת יהיה לו **במי שהמת שלו, יצא זה שאין המת שלו** שאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים.
- הגמרא מקשה לרבא איך הוא פוטר את בעל הבור הרי הוא עצמו מסתפק איך לדרוש את 'המת יהיה לו'.
- למימרא דפשיטא ליה לרבא? והא מיבעיא בעי ליה לרבא - דבעי רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור מהו?**
להלן צדדי הספק:
- האי והמת יהיה לו **במי שהמת שלו, יצא זה שאין המת שלו?**
- או דילמא, והמת יהיה לו לבעלים מטפלין בנבילה, דהיינו ששייכים לניזק, הוא דאתא?**
- (תירוץ) בתר דבעיא, הדר פשטה.**
- אלא בעלים מטפלין בנבילה מנא ליה?**
- נפקא ליה מן והמת יהיה לו דשור** – ובור נלמד ממנו.
- מאי חזית דוהמת יהיה לו דשור** מפקת ליה לבעלים מטפלין בנבילה, ושור שנגח שור פסולי המוקדשים חייב, והמת יהיה לו **דבור** מפקת ליה למי שהמת שלו?
- איפוך אנא** ויהא בור חייב בפסולי המוקדשים?
- (תירוץ) מסתברא פטור גבי בור, הואיל ופטר בו את הכלים.**
- (קושיה) אדרבה, פטור גבי שור שכן פטר בו חצי נזק?**
- (תירוץ) כוליה נזק מיהת לא אשכחן.**

[עד כאן דף נג עמוד ב]